

ВСТУП

В сучасну добу стрімкої зміни цивілізації зазнає ставлення людини до життя, релігії, людської любові, професійної праці, навколишнього середовища. Але вічним і незмінним залишається прагнення людини бути щасливою, шукати Бога і сенс свого життя, знаходити відповіді на ще нерозв'язані життєві питання, досвідчити любов і дружбу в міжлюдських відносинах. Разом з тим важливою проблемою для сучасної людини є: як у цьому змінному, галасливому і матеріально-технічно розвинутому світі віднайти духовний мир і спокій власного сумління.

Напевно помилковим є твердження, що в сучасному світі зникає відчуття гріха чи потреба внутрішнього очищення людини, і як наслідок, важливість Сповіді. Незаперечною є правда про те, що людство є вражене гріхом і тому завжди виявлятиме тугу за Божою любов'ю і прощенням. Тому Папа Франциск в одній із бесід із священниками закликає аби храми були завжди відкриті, а в сповідальниці завжди чекав священник. Бо саме Сповідь для багатьох людей стає шляхом повернення до Господа, знаходженням моральної підтримки, розради та духовного наставництва.

Духовне зцілення і прощення гріхів людини здійснюється у таїнстві Покаяння – в одній із семи Святих Таїнств Церкви. Сповідь – надзвичайний дар Божого всепрощення для людини, це особиста зустріч із Христом, який за посередництвом священника-сповідника проголошує до кожної людини, що кається, Свої слова: «Відпускаються тобі твої гріхи!» (пор. Мр 2, 5).

Спонукає та веде до покаяння людину передусім благодатна дія Святого Духа, проте звернення таїнства Божого прощення не може обійтися і без майстерності душпастиря, який здобувши належний духовний вишкіл та досвід, намагається бути вмілим посередником Господнього примирення і зцілення. Тому таїнство Сповіді називають великим мистецтвом. Це найважливіше і водночас найпрекрасніше служіння священника. Воно вимагає від нього людської мудрості, педагогічних і психологічних здібностей, духовно-моральної стійкості, а передусім великої віри в те, що через нього, також немічного і грішного, діє Господь, даруючи тим, хто приходить до Сповіді своє милосердя і прощення.

Проблематика таїнства Сповіді викликає і по сьогоднішній час жвавий інтерес. Різноманітні книжки, публікації, аудіо-записи, Інтернет-сторінки, присвячені Сповіді, є досить популярними. Це свідчить про те, що тема покаяння і примирення з Богом актуальна і позачасова, подібно як незмінними залишаються заповіді Божі та євангельські ідеали. Саме це і зумовило нас обрати таїнство Сповіді темою цієї дипломної праці.

Темою нашої праці є розкриття головних богословсько-моральних аспектів таїнства Покаяння на основі книги «Таїнство Сповіді» видатного сучасного польського богослова і пастиря, єзуїта Юзефа Августина ПІ. У цій книзі о. Августин, спираючись на євангельські сторінки Святого Писання, документи Церкви, присвячені таїнству Сповіді, досвід духовних отців, а також на свій особистий душпастирський досвід, висвітлює досить широко проблематику Сповіді в контексті дивовижної зустрічі грішної людини з

Милосердним Отцем.

У написанні даної дипломної роботи ми спирались не лише на цей твір досліджуваного нами автора, а й на інші його публікації стосовно проблематики Сповіді, а саме: «Як приготуватися до Сповіді» та «Мистецтво Сповіді», збірки публікацій за редакцією цього ж автора. Окрім цього також використовували іншу додаткову літературу, в тому числі західних сучасних богословів, які розкривали проблематику Сповіді у богословських, душпастирських, психологічних аспектах.

При написанні праці використовували аналітично-синтетичний метод.

Дана дипломна робота складається з двох розділів, кожен з яких має чотири підпункти. У першому розділі під назвою «Сповідь – місце зустрічі грішної людини з милосердним Отцем» ми намагатимемось на підставі думок о. Августина представити таїнство Сповіді, як дар Божого милосердя і прощення людині. В основу такого розуміння покладена євангельська притча про блудного сина, яка виражає безмежну любов Бога до грішної людини. У досвіді Сповіді, кожен каятник є подібний до блудного сина, що повертається до люблячого Отця. У наступному підпункті вкажемо за о. Августином на два підходи – правовий і особовий – у ставленні каяників до таїнства Сповіді та висвітлимо їх суть. Ще однією точкою у цьому розділі буде особа священника-сповідника, який у таїнстві Сповіді, за твердженням о. Ю. Августина, є знаком і знаряддям Божої милосердної любові. У цьому служінні важливою є його внутрішня постава, стан духа та особиста святість. В останньому підпункті першого розділу звернемо увагу на духовно-моральні якості сповідника, на яких акцентує о. Августин, а саме: смирення, делікатність і терпеливість, пастирська второпність і мудрість, тактовність і виваженість.

У другому розділі праці під назвою «Каятник у таїнстві Сповіді» присвятимо увагу особі людини-каятника, котра приступає до Сповіді. У підпунктах цього розділу звернемо увагу на питанні приготування до Сповіді, головною умовою якого є іспит совісті. У розумінні о. Августина іспит совісті є самопізнанням себе в світлі Божої правди. Далі, згідно поділу о. Августина, висвітлимо два види жалю за гріхи: правдивого і неправдивого, подамо критерії, на підставі яких їх можна розрізнити. А також вкажемо на важливість постанови поправи, як конкретного морально-духовного налаштування каятника, що виражає його прагнення до нового життя. Наступні два підпункти будуть присвячені: проблемі скрупульозності, як досить частому явищу совісті каятника. Тут розглянемо питання причин, природи і наслідків скрупульозності; проблемі конфліктів і зранень каятника під час Сповіді.

На завершення дипломної праці подаємо список опрацьованої нами бібліографічної літератури, яку ми використовували під час її написання.

ВИСНОВКИ

Таїнство Сповіді відіграє суттєву роль в духовно-моральному житті християнина, адже Бог дарує йому зростання в благодаті Хрещення й чеснотах. Нове життя, прийняте ним в таїнстві Хрещення, не усунуло немочі й слабкості його людської природи. Після Хрещення людина знову може впасти у гріхи, що позбавляють її повноти життя у Бозі. Тому християнин у своєму духовному зростанні потребує очищення, відновлення та освячення, бо «немає людини, яка б жила і не згрішила». Саме таїнство Покаяння дає християнинові нову можливість навернутися, визнати свій гріх і віднайти благодать примирення з Богом і Церквою. Невипадково святі отці Церкви і богослови називали таїнство Покаяння другою дошкою порятунку після катастрофи (*secunda tabula post naufragium*). Катастрофа, від якої рятує таїнство Сповіді, – це гріх.

О. Ю. Августин називає Сповідь таїнством милосердя, оскільки це особиста зустріч грішника з милосердним Отцем. Милосердя є найвищим виразом любові, коли Бог іде назустріч людині, і вона торкається Божої любові в таїнстві Покаяння. Тому на його думку сучасній людині, зраненій гріхами, так важливо заново відкрити цінність і значення святої Сповіді, цього, за висловом Блаженнішого Любомира Гузара «поцілунку Божої любові» на дорозі особового зростання і життя в Христі.

Метою цієї дипломної роботи було бажання показати важливість і значення, правильне розуміння таїнства Покаяння для сучасного християнина на основі книги о. Ю. Августина «Таїнство Сповіді» у головних богословських і моральних аспектах. Проблематику, яку піднімає і висвітлює в ній досліджуваний нами автор, ми розкривали у двох розділах праці.

У першому розділі ми розглядали таїнство Сповіді в перспективі Божого милосердя і прощення. Згідно такого погляду Сповідь є зустріччю грішної людини з люблячим Отцем. У світлі Божої любові людина пізнає, наскільки гріх віддаляє її від Бога. Далі ми присвятили увагу юридичному і особовому підходам у розумінні Сповіді, які зумовлені сприйманням людиною Бога, як Законодавця і Судді, чи як милосердного і люблячого Отця. У наступних двох підпунктах ми намагались розкрити роль сповідника у таїнстві Сповіді, який покликаний наслідувати поведінку Христа щодо грішників, щоб каянники могли розпізнати в ньому знак милосердної Божої любові. Делікатність, співчутливість, тактовність і виваженість є одними із багатьох рис сповідника, які свідчитимуть про його духовну поставу і відповідальність у звершенні таїнства Покаяння.

У другому розділі ми зосередили свою увагу на поставі каянника та висвітлили умови його приготування до таїнства Сповіді. Згідно із вченням Церкви першим етапом у приготуванні християнина до Сповіді є молитовний іспит совісті, який водночас є необхідною складовою духовної праці над собою. Наступною важливою умовою таїнства Сповіді є жаль за гріхи і постанова поправи, які є виразом навернення людини, внутрішньої її переміни, бажанні відвернутися від гріха і не чинити його в майбутньому. Щирий жаль – це насамперед усвідомлення себе грішником, а постанова поправи є критерієм автентичності покаяння. У третьому підпункті ми детально розглянули проблему скрупулів у каянника та відповідну реакцію і дію сповідника щодо нього. Насамкінець проаналізували кривди та зранення, які можливі під час Сповіді чи то з причин помилок самого сповідника, чи з душевно-морального налаштування каянника. Дана праця не є чимось новаторським, оскільки в ній ми лише постаралися представити погляди о. Ю. Августина на таїнство Сповіді. Сподіваємося, що вказані нами думки допоможуть християнинові збагнути радість Божого прощення і силу милосердя як знак Його близькості й ніжності.

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ I. ТАЇНСТВО СПОВІДІ – МІСЦЕ ЗУСТРІЧІ ГРІШНОЇ ЛЮДИНИ З МИЛОСЕРДНИМ ОТЦЕМ 6

1.1 Таїнство Сповіді – дар Божого милосердя 6

1.2 Ставлення до таїнства Сповіді: правовий та особовий підходи 11

1.3 Священник-сповідник як знак Божого милосердя. 14

1.4 Духовно-моральні риси сповідника 20

РОЗДІЛ II. КАЯННИК У ТАЇНСТВІ СПОВІДІ 28

2.1 Приготування до Сповіді: іспит совісті 28

2.2 Жаль за гріхи та постанова поправи 34

2.3 Проблема скрупульозності каятника 40

2.4 Зранення каятника у Сповіді 46

ВИСНОВКИ 53

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ 55